

Aan de woordvoerders asielbeleid in de Tweede Kamer

cc Dhr. E. van der Burg, staatssecretaris voor Justitie en Veiligheid

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum
Betreft

24 januari 2024

Brief VluchtelingenWerk Nederland – WGO Begrotingsonderdeel asiel en migratie – maandag 29 januari 2024

Geachte woordvoerders asielbeleid,

Al jaren zijn er te weinig plekken voor asielzoekers en statushouders. Duizenden mensen worden daardoor structureel ondergebracht in (crisis)noodopvanglocaties zoals tenten en sporthallen. Door bezuinigingen en gebrekkige uitvoering van het beleid heeft het (demissionair) kabinet zélf deze opvangcrisis veroorzaakt, het piept en kraakt immers al jaren in de asielopvang. Van de belofte in het regeerakkoord van 2021 om de financiering van de ketenpartners stabiel en toekomstbestendiger te maken en de garantie die in dit akkoord is gegeven voor een tijdige en zorgvuldige asielprocedure is in de afgelopen kabinetsperiode vrijwel niets terecht gekomen. In plaats daarvan kwamen asielzoekerscentra opnieuw vol te zitten met mensen die jarenlang moeten wachten op een antwoord op hun asielverzoek. Zo vol, dat er niet genoeg reservebedden waren om een stijging in het aantal asielzoekers en vluchtelingen op te kunnen vangen. Een stijging die deels te verwachten was nadat de coronamaatregelen waren versoepeld en reizen weer mogelijk werd.

De beelden van de noodopvang roepen herinneringen op aan 2015. De oorzaak van de huidige opvangcrisis is echter niet dezelfde als toen. Een robuust asiel- en opvangsysteem had de huidige aantallen goed kunnen opvangen. In de praktijk zien we echter vooral een veelheid van knelpunten 'in de keten', die het effect zijn van onvoldoende anticiperen en onderling met elkaar verweven zijn, waardoor het systeem telkens weer vastloopt. In het recente [rapport](#) van de staatscommissie voor demografische ontwikkelingen 2050 is het belang van het op orde krijgen van de asielketen opnieuw onderstreept. De huidige financiering en organisatie van de asielprocedure en opvang belemmert volgens de commissie de activatie van asielzoekers en leidt uiteindelijk tot een minder goede uitgangspositie en participatie. Vertragingen in de procedures zorgen dus niet enkel voor schrijnende opvangomstandigheden maar zijn ook schadelijk voor Nederland. VluchtelingenWerk maakt zich specifiek zorgen over de oplopende wachttijden¹ voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's), gezien de kwetsbaarheid en specifieke begeleiding van deze groep jongeren en de problemen en tekorten die er spelen in de opvang.

Het aannemen van de Spreidingswet is een belangrijke stap om de opvang van asielzoekers eerlijker over het land te verdelen en menswaardig en duurzaam in te richten. Het biedt de kans om eindelijk structurele verandering aan te brengen waardoor de opvang kleinschaliger wordt, centraler gelegen en waar vluchtelingen meer kansen krijgen om actief deel te nemen aan de

---

¹ Voor een aanmeldgehoor is de wachttijd voor amv's nu naar schatting 26 weken (t.o.v. 18 weken voor volwassenen), de gemiddelde beslistermijn is 346 dagen (volwassenen: 295 dagen). Zie [antwoorden](#) begroting JenV 2024.

samenleving. Deze aanpak komt ook het maatschappelijk draagvlak voor de opvang ten goede. VluchtelingenWerk gaat er van uit dat de implementatie voortvarend ter hand wordt genomen, waardoor deze perspectieven zo snel als mogelijk dichterbij worden gebracht.

Ten behoeve van het Wetgevingsoverleg begrotingsonderdeel migratie dat op maandag 29 januari staat geagendeerd in de Tweede Kamer wil VluchtelingenWerk Nederland verder graag de volgende aanbevelingen doen.

Stabiele en realistische financiering van de IND

Begin 2024 liggen er maar liefst 45.640 asielaanvragen en 27.060 nareisaanvragen op de plank om beoordeeld te worden door de IND², waarbij de beslistermijn met regelmaat wordt overschreden. De opdracht aan de IND is al geruime tijd ontoereikend waardoor de achterstanden blijven oplopen. De cijfers baren VluchtelingenWerk grote zorgen. De meeste aanvragen zijn afkomstig van mensen uit Syrië, Eritrea, Jemen en Turkije. Het gaat hier dus vooral om kansrijke asielzoekers. Duizenden asielzoekers staan onnodig 'in de wacht' en achterstanden blijven op deze manier structureel onderdeel van het systeem. Dat heeft gevolgen voor het vervolg van het proces en het leven van deze mensen: opvang, nareis van gezinsleden, huisvesting, inburgering en verdere integratie.

In de afgelopen jaren zijn er verschillende adviezen gepubliceerd over het wegwerken en voorkomen van achterstanden bij de IND³. Om deze adviezen echt uit te kunnen voeren is er structurele financiering nodig voor de IND. Alhoewel er middelen zijn toegekend aan de IND, is er volgens de begroting nog geen sprake van structurele financiering. Immers, de financiering is nog altijd direct gekoppeld aan het aantal (te verwachten) asielzoekers in Nederland.

VluchtelingenWerk vindt het van groot belang om nu structureel de manier van werken in de keten aan te passen en de (veelvuldig) aangereikte adviezen voor verbetering uit te voeren⁴. Dit betekent onder andere zorgdragen voor een stabiele en realistische financiering van de IND die niet wordt gebaseerd op een Meerjaren Productie Prognose (MPP). Stabieler door het meerjarig in te richten waardoor de financiering minder afhankelijk is van schommelende aantallen op de korte termijn. Realistischer door niet te varen op een politiek wensdenken van dalende aantallen, maar rekenschap te geven van de mogelijke (niet) voorziene crises en conflictsituaties zodat verdere verstopping in de asielketen voorkomen kan worden.

VluchtelingenWerk maakt zich grote zorgen over de olopende wachttijden bij de IND en adviseert met klem om nu structureel de manier van werken in de keten aan te passen en de (veelvuldig) aangereikte adviezen voor verbetering uit te voeren. Dit betekent zorgdragen voor een stabiele en realistische financiering binnen deze begroting en structurele oplossingen om orde en rust te krijgen in de asielketen. Als stevige maatregelen uitblijven zal de opvangcrisis zich alleen nog maar verheven de komende jaren. De druk op de opvang zal dan nog groter worden omdat er steeds meer en langer asielzoekers wachten op een beoordeling van hun verzoek.

Achterstanden BRP-straten wegnemen

Om te kunnen werken en participeren is inschrijving in de BRP essentieel. Voor asielzoekers en statushouders vindt dit plaats in één van de vijf de zogeheten BRP-straten waarin de betreffende gemeente met de IND samenwerkt voor de vaststelling van de juiste persoonsgegevens. Helaas zijn er al jarenlang grote achterstanden ten aanzien van de inschrijving van asielzoekers en zelfs

² <https://ind.nl/nl/documenten/01-2024/tabel-december-2023-nl.pdf>

³ O.a. [commissie van Zwol](#), [Significant](#), en [EY](#)

⁴ O.a. ['Naar een wendbare migratieketen'](#)

ook ten aanzien van statushouders. Uit [het verslag](#) blijkt dat de achterstand 12.540 asielzoekers en statushouders betreft en dus in vergelijking met het cijfer van 13.440 uit [mei 2023](#) nauwelijks is ingelopen. Dit geeft grote problemen met betrekking tot toegang tot werk, voorzieningen en eerste huisvesting van statushouders. Bovendien wordt de wet BRP al jarenlang stelselmatig niet nageleefd, terwijl het uit het oogpunt van toezicht en eenduidige gegevensuitwisseling voor de overheid onwenselijk is dat grote groepen rechtmatig verblijvende vreemdelingen niet staan ingeschreven in de BRP.

In de [brief](#) van 10 november 2023 heeft de staatssecretaris aangegeven dat er gewerkt wordt aan een plan van opschaling. De vraag is welk resultaat wordt beoogd. Zullen binnen afzienbare termijn alle achterstanden ten aanzien van de inschrijving van asielzoekers die hier al zes maanden verblijven en statushouders zijn ingelopen? Of wordt de situatie beoogd zoals al sinds 2017 is neergelegd in de [BRP-regelgeving](#), namelijk dat alle asielzoekers waarvan de identiteit en nationaliteit deugdelijk kan worden vastgesteld en hun asielverzoek niet direct zal worden afgewezen of niet ontvankelijk verklaard, eerder worden ingeschreven. Zijn hier voldoende middelen voor en worden de processen van IND, COA en betrokken gemeenten hierop afgestemd? Een knelpunt hierbij is het gegeven dat de IND die snel na aankomst een aanmeldgehoor voor onder andere de beoordeling van de identiteit moet houden grote achterstanden heeft. Heeft de IND de opdracht deze termijnen terug te brengen en is hier voldoende financiering voor?

VluchtelingenWerk dringt erop aan dat nog dit jaar voldoende middelen worden ingezet om de BRP-inschrijving voor asielzoekers en statushouders conform de wet- en regelgeving zo spoedig mogelijk te realiseren, de ketenprocessen hiertoe aan te passen en voldoende capaciteit in te zetten.

Investeren in betere leefomstandigheden (crisis)noodopvang

Smerige douches en wc's, onvoldoende eten en gebrekkige slaapruidtes. Dat de leefomstandigheden in de (crisis)noodopvang ernstig tekortschieten blijkt opnieuw uit [recent onderzoek](#) dat VluchtelingenWerk op donderdag 11 januari lanceerde. In september 2022 spande VluchtelingenWerk een kort geding aan tegen de Staat om af te dwingen dat opvangplekken voortaan aan minimale eisen moesten voldoen. Het Gerechtshof in Den Haag [stelde ons in het gelijk](#) en oordeelde dat de opvang van asielzoekers in tijdelijke locaties inderdaad snel beter moest, vooral voor kinderen. Maar zelfs deze uitspraak heeft tot nu toe niet of nauwelijks tot verbetering geleid.

De situatie voor kinderen in de noodopvang en al helemaal in de crisisnoodopvang is ronduit slecht. Uit ons onderzoek blijkt dat in de meeste locaties de sanitaire voorzieningen onhygiënisch zijn en bewoners vaak naar buiten moeten om deze te bereiken, hetgeen moeders en kinderen onveilig vinden. De twaalf locaties uit het onderzoek waar kinderen verblijven bestaan al wat langer en daar konden de kinderen inmiddels wel naar de basisschool. Maar bij een kwart konden de oudere kinderen niet naar de middelbare school en waren er nauwelijks activiteiten voor deze jongeren. Ook verhuizen de kinderen veel. Een bewoner geeft aan dat zijn kinderen al moeten wennen aan de vierde school in negen maanden tijd (p.15). In de meeste locaties is geen goede binnen- of buitenspeelruimte en geen dagbesteding voor kinderen voorzien.

VluchtelingenWerk vindt dat er zo snel mogelijk geïnvesteerd moet worden in duurzame opvanglocaties zodat (crisis)noodopvanglocaties gesloten kunnen worden. Voor de (crisis)noodopvanglocaties die nog langer openblijven, pleit VluchtelingenWerk dat er concrete

verbeteringen worden doorgevoerd overeenkomstig de aanbevelingen van het rapport zoals verbeteringen van privacy, sociale veiligheid, participatiemogelijkheden, voeding en hygiëne.

Vroege participatie vanuit de opvang

Het belang van vroege participatie van asielzoekers en statushouders wordt in de Nederlandse samenleving breed gedragen. De toenemende wachttijden voor asielzoekers op een asielbesluit en voor statushouders op huisvesting in de gemeente maken participatiemogelijkheden vanuit de opvang extra noodzakelijk. Werk bevordert de zelfstandigheid en mentale gezondheid van vluchtelingen en draagt bovendien bij aan snellere integratie dan wel terugkeer.

VluchtelingenWerk is blij dat de urgentie van meedoen vanaf dag één wordt onderschreven door zowel door het COA, de VNG als ook door werkgevers. Ook zien gemeenten in toenemende mate een rol voor zichzelf weggelegd in de toeleiding naar werk voor bewoners in de opvang.

De implementatie van de spreidingswet biedt kansen bij uitstek om vroege participatie voor bewoners in de opvang te organiseren. Door plaatsing in kleinschalige opvanglocaties middenin de samenleving zijn werk en contact met Nederlanders letterlijk dichterbij. Landelijk beleid is daarbij noodzakelijk voor landelijk succes. Om vroege participatie voor alle vluchtelingen mogelijk te maken roept VluchtelingenWerk dan ook op tot een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden met de daarbij behorende financiële middelen. Wie neemt het voortouw en wie coördineert, zijn hierbij belangrijke vragen.

VluchtelingenWerk roept op om de implementatie van de spreidingswet aan te grijpen als kans om ook de vroege participatie van asielzoekers en statushouders in de opvang actief te bevorderen. Gelet op de verschillende betrokken partijen, zijn duidelijke afspraken over de taken, verantwoordelijkheden en middelen noodzakelijk.

'Meedoenbalies' structureel uitbreiden

De Meedoenbalies vormen een mooi instrument om bewoners in de opvang te bemiddelen naar vrijwillig en betaald werk. Er zijn echter op dit moment 38 van deze Meedoenbalies, terwijl er 80 reguliere locaties en 129 noodopvanglocaties zijn. VluchtelingenWerk verzoekt de staatssecretaris in overleg te treden met de minister van SZW, met als doel structureel meer budget vrij te maken zodat het COA in staat wordt gesteld de Meedoenbalies op alle opvanglocaties uit te rollen. *RefugeeWork* kan daarbij worden ingezet om vluchtelingen en werkgevers met elkaar te matchen, zoals nu al op enkele locaties via een pilot wordt gedaan.

VluchtelingenWerk pleit voor het beschikbaar maken van structurele extra financiering, zodat het COA de Meedoenbalies kan uitbreiden naar alle reguliere- en noodopvanglocaties en vluchtelingen daadwerkelijk kunnen participeren.

Wegnemen barrières in de toegang tot werk

De afschaffing van de 24-weeken eis is een eerste belangrijke stap, maar er zijn meer belemmeringen die de toegang tot werk voor vluchtelingen in de opvang ernstig bemoeilijken. VluchtelingenWerk sluit aan bij de gestelde [Kamervragen](#) van het lid Podt over het wegnemen van deze belemmeringen, zoals eerdere inschrijving van asielzoekers in de BRP. Tot slot is betere informatievoorziening nodig aan de bewoners van de opvang, de werkgevers, gemeenten en COA-medewerkers over thema's als de eigen bijdrage (Reba), de voorwaarden om te mogen werken en de overgang van opvang naar de gemeente. Uitgangspunt in het beleid en praktijk moet zijn dat werken loont en geen onaangename verrassingen met zich meebrengt, zoals late terugvorderingen van de eigen bijdrage en financiële onzekerheid, zoals nu vaak het geval is.

VluchtelingenWerk benadrukt dat de Rijksoverheid aan zet is om de barrières weg te nemen voor asielzoekers en statushouders om te werken vanuit de opvang.

Lange termijnperspectief noodzakelijk voor vluchtelingen uit Oekraïne

De oorlog in Oekraïne duurt inmiddels bijna twee jaar. Nederland biedt bescherming aan ruim 100.000 personen die deze oorlog ontvlucht zijn op basis van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB). Het grootste gedeelte van deze mensen wordt opgevangen door gemeenten in zogeheten Gemeentelijke Opvang Oekraïners (GOO). De Richtlijn Tijdelijke Bescherming is in september van afgelopen jaar door Europa verlengd tot en met 4 maart 2025. Dit geeft de groep vluchtelingen, maar ook de (uitvoerings)organisaties in elk geval duidelijkheid tot maart volgend jaar.

Tegelijkertijd constateren wij, net als onder andere de [Vereniging Nederlandse Gemeenten \(VNG\)](#) en de [Adviesraad Migratie](#) dat er bij Oekraïners zelf, maar ook bij gemeenten en andere organisaties dringend behoefte is aan een lange termijnperspectief voor de periode daarna. Als de RTB ten einde loopt verblijven velen uit deze groep al reeds drie jaar legaal in Nederland. Wat VluchtelingenWerk betreft zouden zij dan de kans moeten hebben gekregen om te bewegen naar meer permanente huisvesting, professioneel taalonderwijs en verdere integratie.

In de Tijdelijke Wet Opvang Ontheemden Oekraïne die binnenkort wordt behandeld in uw Kamer staat echter de verwachting dat het COA binnen één jaar na het beëindigen van de RTB de verantwoordelijkheid zou moeten krijgen voor de opvang van deze groep ontheemden. De inzet op een voortzetting van of verplaatsing naar een andere vorm van tijdelijke huisvesting onder verantwoordelijkheid van het COA met alle gevolgen van dien voor opgebouwde levens, past niet in de geest van de richtlijn tijdelijke bescherming en ook niet bij de termijn waarin mensen dan al in Nederland verblijven. Vanaf eind 2024, of zoveel eerder als mogelijk is, moet deze groep dan ook duidelijkheid krijgen. VluchtelingenWerk pleit ervoor dat vluchtelingen uit Oekraïne niet uit de opvang hoeven te vertrekken totdat duidelijk is of zij recht hebben op een verblijfsvergunning – of dit nu regulier, asiel of humanitair is. Het is noodzakelijk dat er tijdig begonnen wordt met het vormgeven van dit proces en dat betrokken organisaties en Oekraïners zelf hierbij worden betrokken.

De behoefte aan een lange termijn toekomstperspectief voor ontheemden uit Oekraïne en ook de (uitvoerings-)organisaties is groot. VluchtelingenWerk vindt dat de tijdelijk beschermden na beëindiging van de werking van de richtlijn niet automatisch in tijdelijke opvang moeten blijven. De rijksoverheid moet ervoor zorgen dat de keuze om al dan niet een verblijfsvergunning te verlenen gemaakt is ruim vóórdat de richtlijn afloopt.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken in het debat, voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland